

Eduskunta
siv@eduskunta.fi
HE 241/2020 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Sivistan keskeiset viestit

- **Sivista ei kannata esitettyä opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluiden siirtoa uusien hyvinvointialueiden vastuulle**
- **Hallituksen esitys huomioi lähinnä yksilölliseen tukeen käytettävän ajan ja vaikeuttaa yhteisöllisyyden rakentamista oppilaitoksissa**
- **Korkeakoulujen maksamat harjoittelumaksut tulee poistaa myös yliopistojen sosiaalialan koulutuksilta sekä ammattikorkeakoulujen sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksilta**
-

Sivistystyönantajien lausunto

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.

Sivista edustaa yli 330 sivistys-, koulutus- ja tutkimusalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 56 000 työntekijää. Perusopetuksen järjestäjistä noin 4 %, lukiokoulutuksen järjestäjistä noin 16 % ja ammatillisen koulutuksen järjestäjistä noin neljännes toimii yksityisoikeudellisessa muodossa, ammattikorkeakouluista kaikki. Lausuntomme keskittyy uudistuksen välittömiin vaikutuksiin jäsenistöllemme.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi sote-maakuntien järjestämisvastuulle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät. Tätä perustellaan erityisesti järjestäjäkentän pirstaleisuudella ja tarpeella vahvistaa valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä. Uudistuksen tavoitteena on terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen, palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden lisääminen ja kustannusten kasvun hillintä.

Koulukuraattorien ja -psykologien siirtyminen sosiaali- ja terveystoimeen

Uudistuksessa ehdotetaan opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologitehtävien siirtämistä kunnilta hyvinvointialueille. Sivista ei kannata ehdotettua siirtoa eikä pidä hallituksen uutta esitystä riittävänä, vaikka esityksessä vakuutetaan, että opiskelijahuollon palvelut säilyvät lähipalveluna. Hallitus esittääkin lisättäväksi uuden kolmannen momentin, jonka mukaan palvelujen on oltava opiskelijoiden helposti saavutettavissa, ja hyvinvointialueen on järjestettävä ne ensisijaisesti oppilaitoksessa.

Opiskeluhuollon työn ydin on toimia osana kouluyhteisöä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) määrittelee oppilaitoksen hyvinvointityön perustaksi yhteisöllisen, jokaista osallistavan ja ennaltaehkäisevän työn. Opiskeluhuollon keskeisten ammattihenkilöiden eli **psykologien ja kuraattoreiden työssä olennaista on yhteisöllinen työ koko oppilaitoksen tasolla yhteistyössä henkilökunnan, lasten ja nuorten sekä sidosryhmien kanssa.** Keskeistä psykologien ja kuraattoreiden työssä on koko oppilaitosyhteisöä tukeva, ennalta ehkäisevä hyvinvointityö, jossa lähtökohtina ovat oppimisen ja kasvun tukeminen, turvallisuuden lisääminen ja moniammatillinen yhteistyö osana koko yhteisöä.

Hallituksen esitykseen lausuntokierroksen jälkeen lisätty uusi momentti ei takaa sitä, että hyvinvointia edistetään ja ehkäistään ongelmia. **Sivistan näkemyksen mukaan hallinnollinen ja lainsäädännöllinen yhtenäisyys oppilaitosten kanssa on tärkeää, jotta psykologi ja kuraattori tuntee koulun tilanteen ja ymmärtää arjen reunaehdot.** Psykologin ja kuraattorin kuuluminen samaan työyhteisöön opettajien kanssa vahvistaa oppilaitoksen sisäistä asiantuntijuutta ja parantaa opiskeluhuollon henkilöstön tuntemusta oppilaitosyhteisöstä. **Arjen tuntemus syntyy oppilaitoksissa. Korona-aika on osoittanut, että palveluiden tulee olla lähellä asiakkaita.** Ennaltaehkäisevä ja yhteisöllinen työ mahdollistaa varhaisen puuttumisen oppijoiden vaikeuksiin, ennen kuin ne kehittyvät vaikeammiksi.

Esityksessä myönnetäänkin, että uudistuksessa riskinä voidaan pitää sote-maakunnan etäännyttäminen kuntien opetustoimesta ja oppilaitoksista. **Sivistan mukaan riski on liian suuri.** Työnjohdon ja -organisoinnin on oltava siellä, missä työkään tehdään. Alueelliset erot palveluissa ja laaduissa ovat tosiasia, jota ei voi kiistää. Isoin syy on kuitenkin pula henkilöstöstä ja henkilöstön osaamisen tasosta. **Opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien siirtäminen sote-maakuntiin ei lisää henkilöstön määrää tai paranna osaamista, vaan todennäköisesti lisää hallinnonkuluja ja vaikeuttaa päätöksentekoa.**

Sivistan mukaan esityksessä on menty eteenpäin tilaratkaisujen osalta lausuntokierroksen jälkeen ja kiittää siitä, että lausuntopalaute on tältä osin otettu huomioon. On tärkeää, että koulutuksen järjestäjille ei synny kustannuksia mahdollisesta opiskeluhuollon palveluiden siirrosta.

Hallituksen esityksessä esitetään myös kuraattorien ja psykologien työnkuvien muuttamista. **Opiskeluhoito sisältää lain mukaan sekä yksilöllisen että yhteisöllisen tuen, mutta hallituksen esitys huomioi lähinnä yksilölliseen tukeen käytettävän ajan.** Työaikaa käytettäisiin enemmän yksilöhoitoihin ja kuraattorien osalta tarvittaessa myös palvelutarpeen arviointiin. Esitetty muutos toisi psykologien ja kuraattorien tehtäviin muita kuin koulussa tapahtuvia tehtäviä. Tämä vähentää edelleen psykologien ja kuraattorien tekemää työtä kouluissa ja oppilaitoksissa. Muutos on myös vastoin oppivelvollisuuden laajentamisen periaatteita.

Ammattikorkeakoulujen koulutuskorvaukset

Sivista muistuttaa, että **sosiaali- ja terveysalalla harjoittelu on pakollinen osa ammattipätevyysdirektiivin nojalla sisältävän kliinistä opetusta vähintään puolet tutkinnon vaatimasta opetuksesta.** Käytännössä kliinistä opetusta voidaan merkittävässä määrin toteuttaa vain yhdessä terveyspalvelutuottajien kanssa harjoittelun muodossa, joten kyse on ammattipätevyyteen liittyvästä pakollisesta harjoittelusta, eikä korkeakoulujen omassa harkinnassa olevasta käytännöstä

Lainsäädännön nykytilan kuvauksessa todetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus- ja tutkimuskorvausten nykyistä paremman yhteensovittamisen ja mahdollisten muiden muutostarpeiden arviointi on perusteltua. Kuvauksessa katsotaan myös, että tämä edellyttää rahoituksellisten näkökulmien huomioimista sekä yhteensovittamista opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kanssa muun muassa ammattikorkeakoulutuksen tarpeiden selvittämiseksi.

Uudistuksessa korvauskäytäntöjä tulee uudistaa niin, että korkeakoulujen maksamat harjoittelumaksut poistuvat myös yliopistojen sosiaalialan koulutuksilta sekä ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksilta. Tätä koskeva esitys valmisteltiin viime vaalikaudella käsittelemättä jääneeseen sote-järjestämislakiin. Esitys ei sisälly nyt eduskunnan käsittelyssä olevaan sotelakipakettiin.

STM selvitti keväällä 2018 ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelujen järjestämistä. Selvityksen mukaan vuonna 2017 ammattikorkeakoulujen ja soten toimintayksiköiden välillä oli yli 13 700 harjoittelusopimusta, joista 70 prosentin perusteella maksettiin korvauksia. Sosiaali- ja terveysalalla ei siis ole yhtenäistä käytäntöä maksuista ammattikorkeakoulujen osalta. Selvityksen mukaan harjoittelumaksuihin meni vuonna 2017 yhteensä 8,3 miljoonaa euroa, mikä vastasi yli prosenttia ammattikorkeakoulujen valtionrahoituksesta. **Harjoitteluista perittävät maksut ovat pois ammattikorkeakoulujen tarjoamasta opetuksesta ja ohjauksesta.**

Ammatillisen koulutuksen (sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja) osalta harjoitteluista (koulutussopimus) perittävät maksut on kielletty OKM:n lainsäädännöllä. Yliopistojen lääkärikoulutuksen harjoitteluista on säädetty STM:n valmistelemassa lainsäädännössä. Vastaavat säädökset onkin ulotettava myös ammattikorkeakouluille sekä yliopistojen sosiaalialan koulutuksiin.

Helsingissä 16.2.2021,

Sivistystyönantajat ry

Laura Rissanen
johtaja

Jussi-Pekka Rode
elinkeinopoliittinen asiantuntija